

Collsacabra, on és ultracorreció de la pron. de tipus *bésti(a)*; només en tindria si fos també val. (DAG, però no Vocrig 1851).

Pren vocal protètica *a-*, en bastant d'extensió d'aquesta zona, com indiquen DAG i Lab. (que era del B. Maestr.): *aixèrrit* «fem de be o cabra» (Amades, a Gandesa, *Excursions* III, 70), o bé *e-*: GaGirona (*Vocab. Maestr.*, p. 258; CSalvador, «El Camí», 9-vi-1934); *eixèrri(t)* a Calacèit, però *fem de šèrri* per als 'fems de la cabra o ovella', Casac., 1923.

Cap al NO. hi ha variants d'interès. A l'Alta Cerdanya digueren *šér* «massa de cagallons d'ovella, sobretot els que han estat trepitjats i afetejats (altrament diríem *cagallons*)» (Llívia, Angostrina, 1959, amb ultracorreció *šérk* a Puigcerdà, *AlcM*¹): resultat lògic de la terminació iberoide -RRRI, tal com en els innombrables NLL en -*erri*, als quals respon -*ér* en aquest meridà (Er, Nyer). A zones ribag. i del Segre Mj. apareix la forma no palatalitzada, o sigui la que respon al *zirri* basc sense palatalitat diminutiva: *sèrri* a les valls de Lavansa (1964) i d'Alinyà: «gran munt de *kagèles* de cabra, però només si estan acumulades en els plecús i corrals; mai, p. ex., les boles esparses que deixen les cabres per un camí o per la muntanya» (1957); Griera atribueix «*sèrri*: fems de cabra» a Benavarrí (BDC VII, 37).

En alguns punts la metafonia de 'la -i fa tancada, també, la vocal tònica, «*xirri*: 2 fems d'ovella» a Ponts (Montanya, *Topogr. Mèd.*, 212); i amb -o final (a la manera de *verro*, *farro* FARREM, cf. *LleuresC*, 197) i la *s-* no diminutiva, tenim el tipus *sirro* a la Baixa Valira (*siru*, Arcavell, 1935) i a les valls mitjanes del Pallars (id., Farrera, 1933; *sirro* a Sort, *BDLC* x, 41). Aplicat a les dejeccions dels grans ocells: «a la Cova de les Àguiles se veu una muntera de *sirro* que elles hi deixen» (Llessui, 1859). Més al NO., hi ha *sièrro* a tots els pobles de les valls Ferrera (1932-3), de Cardós (1934) i de Boi: Taüll (1953), Boi, on ho precisaven aplicat a l'excrement sec, mentre que en diuen *cagolés*, un per un, o en poca quantitat (1953 ---).

De les formes castellanques, incloent-hi l'Alt Aragó, en vaig donar molts detalls, que no cal repetir, sinó remetre-hi, al DCEC/DECH, article encapçalat SIRLE, SIRRIA, CHIRLE: documentat aquest des de Quevedo, Cervantes i Góngora, sobretot en el sentit figurat d'escrits insubstancials i enterbolits; i sobretot en el cpt. *aguachirle*; *sirria* és sobretot arag. [1621] o bé *sirrio*, i en part *sirle* a l'Alt Aragó; a Panticosa em donaren *sirio* com a colle. de la pinassa o fullac del pi (1956, crec que també a Ansó, no sé si aquí puntualitzant que és la pinassa llorda); ço que recorda part de les accs. del bc. *zirri* i del gc. pir. *s(a)úro*, que també tenen tals significats, junt amb el de 'xerri', V. DECH v, 621a21ss. El canvi -RR- > *rl* es dona en altres relíquies pre-romanes (*Top. Hesp.* II, 141; DECH, 261b1). La variant castellanitzant *xirli* s'estén en alguna mesura al val. central: com adj. aplicat a l'aigua fangosa de color clar i poc espessa, car al Palmar de l'Albufera distingeixen entre *fàn çirli* i *fàng roig* (1962).

El passat de tot això es troba en les llengües pre-romanes, pre-indoeuropees, d'Hispania. Fins avui subsistent en basc: *zirri* o *zirrio* 'xerri' en el roncalès; i, en variant diminutiva, *txirri* «cagarruta», en diverses localitats biscaïnes (Azkué); en part variants amb *al-*, però això crec que pot venir d'un cpt. amb (*h*)*arri* 'roc': com si diguéssim 'xerri empedreït, tornat roc'.

Segons norma general hauria hagut de ser **artxirri*, i dissimilat es presentà com *altxirri* a Guip. amb el sentit de «cascajo», *altxirra* i *altxirri* «cagarruta» en alt-nav.; aquest últim en unes localitats biscaïnes (Ondarroa, Andoain) és això, i en altres més aviat allò, almenys el derivat *altxirrika* a Mañaria. Si *gerli* «partie aqueuse qui sort des blessures» a Lapurdi i el Baztan, «suc qui suinte d'un arbre ou d'un fruit» b-nav., 'lleganya' lab. i sul., *gerle* «bave d'un poupon» al Lapurdi, fossin alterança sufixal o fonètica del bc. general *gernu/garnu* 'orins', potser la *l* de *chirle/sirle* s'aplicaria per contaminació d'aquest mot.

Ja Rohlf's (ZRPB, XLVII, 404) va assenyalar el parentiu del mot romànic amb el basc, però després es va desorientar barrejant-ho amb el tipus cast. CHORRO (no estrany al val.), i bc. *xurra* «chorro de agua, de lejía», que no hi tenen res a veure (per més que en algun parlar basc hi hagi hagut contaminació *txirra* id.).

+*Xèrria* planta silvestre virolada, que fa una tija baixa, amb una espècie de fruitet o 'grana' arramellada al capdamunt, que recorda els colors del magraner, i uns tubercles dits *cabeces* que sovint els senglars barriegen, Madremanya 1964 (i Gxa. i Selva *AlcM*), no manca de relació amb *xerri*; però més que res és formació regressiva partint de *xarriassa* (SARRÓ II), si bé inspirada per l'atracció a l'òrbita de *xerri*.

Tampoc no sembla haver-hi hagut més que contacte secundari amb el gc. *ešér* i les seves variants (*išér* etc.); per més que en part també designin, ja que no el 'xerri', sí el «purin» («urine et bouse mêlées»), a totes les valls dels H.-Pyr. des d'Arrens i fins a Luixon inclusivament, i de nou al SO. de l'alt Arieja (Saurat): Rohlf's (Le Gc., § 174a; Schmitt, *Termin. Past.*, 25). Probablement es tracta d'un encreuament del nostre mot amb l'alt-arag. i pall. *siero* SERUM XERIGOT. En part hi ha també encreuament amb el sinònim *lešú(η)*, que designa el xerigot a la vall d'Aran baixa i central, reapareixent com *lišú* a l'alta vall d'Aspa (Lescun: Rohlf's, *Misc. Alcover*); i després id. a l'Alt Lavedà i valls de Banyeres de B. i Aura en el sentit de 'colostre de la vaca' (Schmitt, *Termin. Past.*; Palay, 104), *lišún* a Luixon; car *lišér* és el «purin» en el Gers (Cénac-Moncaut), i Rohlf's ho assenyala a les Landes, Bany. de Big., Alt Comenge, i Seix de Coserans. A la Vall d'Aran *lešún*: = al bigordà i aspès *lišú*.

Per a aquests, dubtem entre un derivat de *līxīva* 'aigua bruta' -ONE (< **lešūn*) o quelcom connex amb el tipus lorenès i frprov. *lišūr/luher*, *loubi(r)/luher*, *lizé/lišé* «puvin», estudiat per Horning (*BhZRPB*. LXV), i Bertoni (*ARom*. III, 131). Però com que per a aquest mot el tipus *LOTIARIUM construït pel REW em sembla altament discutible, en tots sentits, i àdhuc allí el fonètic —en tot cas -Tʃ- no explicaria la š gas-